

Oponentní posudek disertační práce

Autor práce : MgA. Ing.arch. Petr Šmídek

Současná slovinská architektura Contemporary Slovenian Architecture

Předmětem oponentního posudku je posouzení a zhodnocení disertační práce pod titulem „Současná slovinská architektura – Contemporary Slovenian Architecture“, kterou předložil k obhajobě MgA. Ing.arch. Petr Šmídek. Disertační práce byla vypracována v doktorském studijním programu na Ústavu teorie Fakulty architektury Vysokého učení technického v Brně. Školitelkou byla Ing.arch. Hana Ryšavá, CSc.

Předložená disertační práce obsahuje celkem 180 stran textu a vyobrazení. Práce obsahuje celkem 9 kapitol, desátá kapitola obsahuje odkazy na literaturu, seznam vyobrazení a seznam symbolů a zkratk.

Aktuálnost tématu

Slovinská architektura představuje ve středoevropském a jihovýchodním evropském prostoru ojedinělý fenomén. Historické tradice stavění v podhůří Alp a v blízkosti Jadranského moře a na rozhraní několika kulturních oblastí mezi Itálií, Rakousko-Uherskem a Balkánem umožnila vývoj specifické regionální architektury, které dal podobu Maks Fabiani a zejména Josip Plečnik na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Založení fakulty architektury při lublaňské univerzitě Ivanem Vurnikem po ustavení samostatné Jugoslávie na počátku dvacátých let, umožnilo rozvoj vlastní školy, jejímž nejvýznamnějším pilířem se stal Josip Plečnik, který opustil svou pozici profesora na pražské Uměleckoprůmyslové škole, aby významně přispěl k pěstování oboru ve svém rodišti. Plečnikova výuka, obsahující velkou úctu ke klasické architektonické a urbanistické tradici, ale i k učení Otto Wagnera a jeho inovativnímu přístupu k užití různých materiálů a technologií, vedla k vývoji specifické slovinské školy, která se sepejetím s klasickou tradicí lišila od škol, spojených s avantgardními hnutími Le Corbusiera, Bauhausu nebo holandského De Stijl. Uchovávala si však svou kvalitu a umožňovala i další vývoj akceptancí dalších vlivů – např. Perretova stavění v betonu nebo Le Corbusierovy doktríny CIAM a později i skandinávské architektury.

V době po druhé světové válce, kdy převzal iniciativu Plečnikův žák a spolupracovník Le Corbusiera Edvard Ravnikar, který se stal vůdčí postavou nejen jako tvůrčí architekt, ale také jako redaktor odborného časopisu a nejvlivnější profesor. Slovinsko nebylo nikdy tak uzavřeno ani v době socialistického režimu jako ostatní země sovětského bloku. Částečné otevření směrem k Vídni, Terstu a Benátkám stimulovalo kulturní výměnu i architektonické klima v 50-tých i 60-tých letech. Slovinští architekti reflektovali citlivě a osobitě hnutí západoevropské architektury jako strukturalismus a brutalismus a dodávali mu – právě schopností recepce historického kontextu, který zdělili po Plečnikovi – originální nótu. Na konci sedmdesátých let skupina Kras okolo Vojteka Ravnikara a skupina DESSA /později i architektonická galerie / vnesla do vývoje nové akcenty intenzifikací kontaktů s mladou vídeňskou generací, zejména Borisem Podreccou a oživením styků s Benátkami. Jejich významným počinem bylo úspěšný ovrácení architektury na pole umění s osobní zodpovědností tvůrců i otevření mezinárodního dialogu prostřednictvím časopisů AB bilte,

později i PIRANESI a iniciováním každoročního mezinárodního architektonického kolokvia v Piranu , které přetrvalo od osmdesátých let až do dnešních časů.

Po rozpadu Jugoslávie a vzniku samostatného Slovinska, které vyústilo i v jeho přijetí do Evropské unie , daly tyto politické možnosti nový rozměr i architektuře. Mladá generace rozšířila dosavadní benátsko – vídeňský okruh kulturního vlivu do globálního měřítko, tím že získala zkušenosti v Anglii, Holandsku, Spojených státech a jinde . Tato skutečnost vtáhla Slovinsko do mezinárodního architektonického diskurzu více než kteroukoliv jinou zemi z bývalého východoevropského prosovětského bloku.

V tomto smyslu je téma slovinské architektury velmi aktuální, stejně jako připomenutí úzkých přátelských styků jak generace Plečnika a Kotěry, tak i pozdějších generací – např. Edvarda Ravnikara a Jiřího Novotného až do současnosti.

Proto lze rozhodnutí disertanta věnovat se této tématice hodnotit jako velmi zásadní a potřebné.

Splnění stanovených cílů

Cílem disertanta bylo zmapovat tendence současné slovinské architektury na půdorysu vývoje od přelomu devatenáctého a dvacátého století a vysvětlit příčiny jejího úspěchu i na mezinárodní scéně, kde se prosadila daleko výrazněji a s větším ohlasem než např. česká architektura . Díky určité znalosti literárních zdrojů i díky poměrně rozsáhlému poznání architektonických děl a urbanistických komplexů z autopsie a setkáním s řadou exponovaných tvůrců slovinské architektonické scény , autor disertace sesbíral dostatek průkazného materiálu. Přehledné strukturování práce do devíti kapitol /a s desátou, obsahující literaturu , seznam vyobrazení a zkratky/ přispělo k úspěšnému zvládnutí cílů, které si vytyčil.

Zvolená metoda zpracování

Disertant zvolil logickou strukturu s kapitolami, věnovanými obecné historii Slovinska a její architektury /kap.3/ až do současnosti, dále vývoji architektury na příbězích architektonických osobností /kap.4/ , vývoji architektury na příběhu staveb , do níž jsou inkorporovány i podkapitoly, pojednávající o vzdělávání a architektonickém detailu /kap.5/. Následuje rozsáhlá kapitola s výběrem asi devíti desítek staveb od přelomu 19.a 20.století až do současnosti.

S výjimkou vídeňské poštovní spořitelny Otto Wagnera, již zřejmě chtěl disertant poukázat na wagneriánskou provenienci lublaňské školy – zejména Fabianiho a Plečnika, jde o práce slovinských architektů, přičemž jsou do tohoto výběru zařazeny i Fabianiho a Plečnikovy stavby ve Vídni a Plečnikův kostel Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v Praze na Královských Vinohradech. Své rozhodnutí, proč učinil disertant s Wagnerem tuto výjimku /stejně jako v kapitole, věnované životopisům jinak vesměs slovinských architektů, by měl vysvětlit při projednání obhajoby.

Původní výsledky řešení vědeckého problému

Osobitý přínos disertační práce spočívá v jejím přehledném strukturování , které umožňuje rychlou orientaci i méně informovanému čtenáři a dále v originálním pojetí vývoje architektury na příbězích staveb a urbanistických souborů /návřeží řeky Lublanica/ a konečně i v osobitém výběru slovinských staveb s důrazem na realizace z posledních dvou desetiletí a nejmladší architektonickou generaci. Jde také o první ucelený výklad vývoje slovinské architektury v českém prostředí.

Význam práce pro další rozvoj vědního oboru a praxi

Příklad úspěchu a mezinárodního uznání slovinské architektury je pro českou architektonickou komunitu a české kulturní prostředí velmi aktuální a měl by působit jako inspirující : zatímco české společenství se uzavírá do sebe, v rámci evropské politiky hraje podřadnou úlohu , neodpovídající skutečné roli, kterou by v strategické poloze středu Evropy mělo hrát, slovinská společnost je otevřena ke komunikaci a názorové výměně s okolním světem, k čemuž je i připravena znalostí jazyků i zkušenostmi ze sousedních i vzdálených zemí. Síť mezinárodních kontaktů, cílevědomě budovaných více než tři desetiletí okolo skupiny a galerie DESSA , vedené Andrejem Hrauskym , přinesla zasloužené ovoce a měla by přivést českou společnost k zamyšlení nad tím, jak amatérsky je vedena architektonická osvěta u nás a jaké důsledky to má i pro prestiž oboru. Zatímco za Masarykovy republiky byla moderní architektura důležitou součástí image a národní identity mladého státu, dnes naopak díky tradici a osobnostem Josipa Plečnika a Edvarda Ravnikara , pečlivě mediálně interpretovaným a podporovaným v domácí i mezinárodní kulturní komunitě , i díky mnohem velkorysejší a otevřenější politice architektonických korporací, je Slovinsko v našem oboru obecně uznávaným profesionálním partnerem . Přínosem je také katalog staveb s více než 90 popsány a dobře ilustrovanými příklady .

Hodnocení a připomínky

Disertační práci MgA.Ing.arch. Petra Šmídka hodnotím velmi pozitivně. Prokazuje dlouhodobou zkušenost i kompetenci autora a jeho mezinárodní přehled v oboru. Několik připomínek nebo doplňujících poznámek, které uvádím na závěr, je lehce korigovatelných a nemohou ovlivnit hodnotu práce, kterou ocenil v debatě se mnou i přední znalec slovinské architektury dr. Damjan Prelovšek.

Str.10

Z Plečnikových pražských žáků odešel za ním do Lublaně pouze jediný – Karel Řepa. Řada s ním však udržovala nadále osobní kontakty – Merganc, Gahura, Štipl ad.

Str.18 – Boris Podrecca propojil skupinu KRAS a skupinu DESSA s vídeňskými architekty své generace na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Např. 5.května 1982 uspořádal jejich setkání s Luigi Blauem, Heinzem Tesarem, Robem Krierem ad. ve svém bytě, kterého jsem se zúčastnil. Důsledkem pak byla první návštěva skupiny KRAS a skupiny DESSA v Praze v září 1982 a moje první přednáška v Moderní galerii v Lublani o české moderní architektuře, které se mimo jiné přítomni Edvard Ravnikar, Ilja Arnautovič a několik dalších architektů, kteří do roku 1948 studovali v Praze. Tyto kontakty vedly potom k pravidelným kontaktům mezi Prahou a Lublaní i k publicitě v časopisech AB-bilten , Sinteza a Piranesi.

Str.32

V šedesátých letech byl již Plečnik ve Vídni i v Praze – díky závoji pozdního modernismu - téměř zapomenut. V roce 1968, na konci svých studií vytvořil ve Vídni Boris Podrecca Plečnikovu výstavu pod patronátem Oesterreichische Gesellschaft fuer Architektur, která byla v červenci a srpnu 1968 instalována ve Fragnerově galerii a recenzi na ni napsal Petr Vaňura. Tím byl Plečnik poprvé znovu po dlouhé době v Praze připomenut. /platí též pro str.38./

Na jeho mezinárodním uznání se významně podílel švýcarský teoretik Francois Burkhardt, který jako ředitel IDZ v západním Berlíně inicioval v roce 1981 přípravu Plečnikovy výstavy

s participací odborníků z Lublaně, Vídně i Prahy. Poté, co byl jmenován ředitelem Centre Pompidou v Paříži, přenesl tuto ideu tam a výstava , na níž podílel významně i Boris Podrecca se uskutečnila v roce 1985 a později byla reprízována v Mnichově, Bostonu , Madridu a jinde. Objevení Plečnika dobře zapadalo do hnutí postmoderní architektury té doby.

Str.32 dále – z Lublaně pracovalo v Le Corbusierově ateliéru asi 7 architektů nebo studentů, z nichž nejvýznamnější byl Edo Ravnikar

Str.33-34

Snad by stálo ještě za zmínku, že na fakultě architektury v Lublani existovaly dva protipóly – jeden plečnikovský, vedený Ravnikarem a druhý corbusierovský , vedený Mihevcem. Odtud se odvíjely proudy slovinské architektury v celé poválečné době.

Str.36

Vojteh Ravnikar nebyl příbuzný profesora Edo Ravnikara.

Str.23-39

Medailony osobností by stálo za úvahu ještě o několik jmen rozšířit, např. o France Tomažiče, Danilo Fuersta, Savina Severa, Miloše Bonču, alespoň jednoho ze skupiny Kobe-Koželj-Vodopivec /trio současných nejvlivnějších profesorů lublaňské školy/ a např. Mateje Vozliče , aby byla lépe vrstvena generační kontinuita lublaňských architektů.

Str.166

Vojteh Ravnikar získal také Prešerenovu cenu, nejvyšší kulturní cenu Slovinska

Str.154 a 165

Architekti Bevk a Petrovič byli také oceněni Kunstpreis Berlin-Foerderungspreis Baukunst 2006

Str.154-169

I když rozumím snaze autora , seznámit pokud možno čtenáře se současnou scénou nejmladších architektů , zdá se mi výběr ne zcela vyrovnaný a správně stratifikovaný, což ovšem je možné napravit.

Závěr

Na základě výše uvedeného hodnocení vřele doporučuji disertační práci MgA.Ing.arch. Petra Šmídka „Současná slovinská architektura – Contemporary Slovenian Architecture“ k obhajobě a poté k udělení vědecké hodnosti „doktor“ /Ph.D./

Prof.Ing.arch. Vladimír Šlapeta, DrSc.

V Brně v červenci 2013

